

Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Emlékező Egybegyűltek!

Mindenek előtt köszönöm a meghívást Gubicz András emeritus jászkapitány úrnak, akivel – talán a sors akarta így – éppen Rákóczi franciaországi száműzetésének helyszínén, az egykori Grosbois-ban (ma Yerres városa) egy ottani magyarok által szervezett megemlékezésen találkoztam először.

A Rákóczi-szabadságharcot nagyon sokan bemutatták már.

A felkérésnek eleget téve, gondolataimban II. Rákóczi Ferencről, a vezérlő fejedelemről kívánok megemlékezni.

„Hazánk szentje, szabadság vezére, sötét éjben fényes csillagunk”.

A magyar líra egyik legnagyobb alakja, az 1848-49-es forradalom és szabadságharc lánglelkű forradalmára – Petőfi Sándor – írta e sorokat II. Rákóczi Ferencről. Nemzeti történelmünk méltán tartja Őt a Szent István alapította államiságunk egyik legkiválóbb államférfijának.

A 17. század rendkívül mozgalmas második felében, 1676. március 27-én született Rákóczi Ferenc, a Sátoraljaújhelyhez közeli Borsiban. A kor uralkodó szellemi áramlata arra ösztönözte a szülőket, hogy szeressék gyermekeiket. Nem volt ez törvényszerű és nem volt mindig így! Más körülmények között nevelkedett egy jobbágy fia, másként egy polgárcsaládból származó gyerek, s mindkettőtől különbözően egy nemesi sarj.

Az országot ekkor I. Lipót uralta, aki magyar királyi címe mellett német-római császár és cseh király is volt. Az a Lipót, akivel szembekerült az egyébként császárhű Zrínyi Miklós, aki kivégeztette a magyar főúri összeesküvés tagjait, aki rátette kezét a magyar főnemesi földekre, köztük a Rákócziak birtokaira is. Érthető, hogy Lipót császár és környezete semmit sem kívánt magának kevésbé, mint egy közös Rákóczi-Zrínyi ivadékot. Magában is veszélyeztette a két család valamelyikének utóda a magyar trónt, hát még így egyesülve... Lipótnak ekkor még nem született fiú örököse. Konstantinápolyban, a Portán sem örültek a jövevénynek. A töröknek nem sok szerencséje volt eddig a Rákócziakkal, a Zrínyieket pedig okkal tekintették ellenségnek. Az erdélyi fejedelem, Apafi Mihály szintén nem hozsannázott az újszülött hírének hallatán, hiszen neki sem volt utóda, s egy Rákóczi joggal tarthatott igényt a fejedelmi székre.

A főnemesi famíliákban született gyermekekről, születésük körülményeiről a kor szokása szerint, szinte kivétel nélkül beszámolnak a krónikák. II. Rákóczi Ferenc világra jöttéről nincsenek adataink. Még azt sem tudjuk, mikor és hol

keresztelték meg. Egyedül az a vörösréz bölcső maradt fenn, amelyben a kis Rákóczit ringatták. Annyi ismeretes csupán, hogy apja, I. Rákóczi Ferenc 1676 nyarán kelt végrendeletében már utal az utód keresztségben kapott nevére, a Ferenc Lipótra. Az első keresztnév az apára, második a császárra emlékeztetett. Rákóczi e másodikat sohasem használta.

A fiú csecsemő nagy becsben állt, mivel a férfiak a családból mind kihaltak. Környezetében már születésétől kezdve „ifjú fejedelemnek” avagy „fejedelem úrficskának” titulálták. Nagyanyja Ferkónak szólította, édesanyja, Zrínyi Ilona „édes kincsem, drága gyöngyömnek” becézgette.

A család 1677-ben Munkácson élt. A Keleti-Kárpátokban épült erődítmény három ország találkozásánál uralta a térséget. Munkácsnál futottak össze az Erdélyt Lengyelországgal, illetve a Magyar Királysággal összekötő utak. A család és a vár ellen irányuló sorozatos fenyegetések végett 1677 karácsonyát a másfél éves II. Rákóczi Ferenc már a távolabbi és biztonságosabb Regéc várában töltötte, majd 1678. márciusában Zrínyi Ilona Patak várába költöztette.

A tanulás, a neveltetés átszötte a gyermek Rákóczi életét. Emberformáló tényező volt számára a nyelvi környezet. Az ország észak-keleti megyéiben elterülő Rákóczi-birtokokon a magyar mellett gyakori volt a lengyel, ruszin és szlovák szó. Patakon a katonák németül, csehül és olaszul beszéltek. Zrínyi Ilona egyik nyelve a horvát volt, amelyet fiával is elsajátított. II. Rákóczi Ferenc élete nagy részét idegen nyelvű környezetben töltötte. Később feleségével csak németül és franciául tudott szót érteni. Az emigrációban franciául és törökül kellett boldogulnia. Biztosan mondhatjuk, Rákóczi beszélt Európa legtöbb nyelvén. Visszaemlékezései, írásai, levelezései mégis azt mutatják, hogy igazi anyanyelve a magyar volt. A gyermekkori környezet azonban nemcsak nyelvi, hanem zenei sokszínűséggel is kedvezett az ifjúnak. Patakon a katolikus liturgia zenéje mellett szólt a református zsoltár, s nem volt ritka a görög ortodox egyházi ének sem.

Ötéves korától életének irányítója Kőrössy György kamarás lett, a Rákócziak megbízható, régi híve, zempléni kisnemes. Tőle tanulta meg az úrfi a köznéppel való érintkezést, neki köszönheti, hogy egész életében olyanokkal is szót értett, akikkel a főnemesek nem nagyon boldogultak. Tőle szerzett emberismeretet, tette magáévá a rendszeret, a szigort, általa ismerte meg a szegények világát. Számára Kőrössy György közelsége maga volt az élet iskolája. A betűvetés tudományát Bárkány János ferences szerzetestől sajátította el. A fejedelmi kisiskolás könyve tartalmazta szép magyar nyelven a Miatyánkat, az Üdvöz légy, Máriát, a Hiszekegyet, a Tíz parancsolatot, az asztali áldásokat, a reggeli és esti fohászokat.

1688-tól 1690-ig a dél-kelet csehországi Neuhausban egy főúri csemeték számára fenntartott jezsuita kollégiumban folytatta iskolás éveit. 1690-ben Prágába került, ahol filozófiai, matematikai és logikai tanulmányokba kezdett. 1692-ben Bécsbe utazott, majd bejárta Itália városait, többek között Firenzét, Genovát, Torinót, Milánót, Modenát, Bolognát, ellátogatott Reginába és a szent búcsújáró helyre, Lorentóba is. A telet Rómában töltötte, ahol fogadta őt XII. Ince pápa.

Jelentős fordulatot hozott életében, amikor Lipót császár nagykorúvá nyilvánította. Ezt követően a 17 éves ifjú magyarországi birtokait járta be.

1694. június 3-án a megyei nemesség beiktatta Rákóczi Sáros megye főispáni tisztségébe. 1694. szeptember 25-én házasságot kötött a Hessen-Rheinfelsi fejedelem és tartományi gróf 15 éves lányával, Sarolt Amáliával. 1694 telét Rákóczi ifjú feleségével birtokain töltötte. Végiglakta kastélyait és várait Sárospatakon, Szerencsen, Tállyán, Ónodon, Nagysároson, Regécen, Zborón, Kistapolcsányon.

Ekkor vonzotta magához azokat az embereket, akik később a szabadságharc idején vele maradtak. Az iratok tanúsága szerint Rákóczi már ekkor erőskező, racionálisan gondolkodó, jól szervező főrend volt.

„Az Úr engem eszközül használta, hogy felébresszem a magyarok keblén a szabadságnak szerelmét.” – vallja a fejedelem emlékirataiban.

Az 1703-1711-ig tartó szabadságharc a maga teljességében egyesült II. Rákóczi Ferenc szellemiségével. Szinte egyedülálló a magyar történelemben, hogy egy főrendi nemes ennyire egyet akarjon a tiszaháti jobbágyokból megszervezett felkelőkkel. Egységet teremtett egy rövid időre a nemzeti függetlenség eszméjével, a nemesi hadvezetés és a terheiktől szabadulni akaró jobbágyokból álló kuruc felkelők között. Rákóczi szabadságharca még a magyar történelem korszakaiban is fényes csillagként tündökölt. Sajnos a dicsőséges csata után a 8 éves hosszú harc felőrölte a felkelők erejét, és a szabadságharc a császári haderők erőfölényével szemben elbukott. A szatmári béke megkötésével Bécs némi önállóság megadásával betagolta Magyarországot az Osztrák Birodalomba.

A bukás után a fejedelem és maroknyi kísérete emigrációba kényszerült. 1711-től megkezdődött hányadtatásokkal terhes kálváriájuk.

A fejedelem először Lengyelországba távozott, ahol a Sáros grófja címet használta, hogy ne kelljen uralkodói udvartartást vinnie. Rákóczi és hú társai – köztük Vay Ádám és Mikes Kelemen – 1712. november 9-én titokban a Danzig kikötőjéből kifutó Szent György nevű angol kereskedelmi hajóval először Hull kikötőjébe, majd onnan a franciaországi Dieppe mólójánál kötött ki. Rákóczit itt

fejedelemhez méltó pompával fogadták. 1713. február 12-én maga a király, XIV. Lajos látta vendégül Versailles-ban.

Az élénk udvari élet után Rákóczi a magányt és a nyugalmat választotta a kamalduli szerzetesrend grosboisi kolostorában. A fejedelem hívő ember volt. Vallomásai és emlékiratai tanúsítják Istenbe vetett hitét, politikai szándékát, amellyel a szabadságharc idején ki akarta békíteni a katolikusokat a protestánsokkal.

1717. szeptember 16-án ismét tengerre szállt, hogy bujdosásának újabb és egyben utolsó állomáshelyére érkezzen. Rákóczi, amikor a törökországi Gallipoliban partra szállt, betöltötte 41. életévét.

A szultán 1718. január 4-én fogadta a fejedelmet. Szóban támogatást ígért, ám gyakorlati lépésre nem szánta el magát. A bujdosó kurucok először a Konstantinápolyhoz közeli Jenikőben kaptak szállást, majd 1720. április 16-án elköltöztették őket Rodostóba.

Bercsényi ironikus anagrammája szerint „Ostorodra”. Ide is követték hű emigráns társai: Mikes Kelemen, Bercsényi és felesége, Esterházy Antal, Forgách Simon, valamint Lang Ambrus és Radulovits, a fejedelem orvosa, illetve papja. Az unalmas és szürke rodostói hétköznapiakat a fejedelem úgy hasznosította és tette elviselhetővé, hogy az írás, olvasás, imádkozás mellett kedvelt foglalatosságát, a faművességet űzte.

A száműzöttek sűrűn hullatták könnyeiket, ekkor érezték igazán árvának és számkivetettnek magukat. Elvesztették szeretett hazájukat, s 1735. április 8-án, húsvét szent napján eltávozott utolsó reménységük, vezérlő csillaguk, Rákóczi Ferenc uruk. A század nagy egyénisége költözött el az élők sorából. Nem tudunk a magyarság évezredes történelméből még egy kimagasló személyiséget megnevezni, aki olyan közel állt volna népe szívéhez, mint Rákóczi.

Népdalok, festmények, költők, írók művei hagytak kitörölhetetlen nyomot a magyar nép lelkében dicső fejedelmünkről.

Emléktáblák, szobrok, épületek, Rákóczi-fák, kiállítások máig hirdetik és őrzik örök időnkig a magyar nép lelkében és hagyományaiban II. Rákóczi Ferenc alakját.

Hamvait 1906-ban hazahozták és a kassai dómban helyezték örök nyugalomra. Rendkívül sajnálatos, hogy az 1920-as trianoni békediktátum Csehszlovákiához csatolta a legnagyobb magyar szabadságharc fejedelmének örökös nyughelyet adó Kassa városát.

A Rákóczi emlékhelyeket díszítő virágok szépen jelzik a magyar nemzet főhajtását a nagyságos fejedelem dicső emléke előtt.

Tisztelt Honfitársaim!

Rákóczi államférfiúi nagysága, szabadságharcának eszmeisége, több mint 300 éves időt kiálló életműve addig él a magyar nép emlékezetében, amíg a Földön élni fog a magyar nemzet!

Reménykedjünk, hogy dicső fejedelmünk hősies önfeláldozása, Széchenyi országmagyarosító erőfeszítései, Kossuth Lajos politikai géniusza, Deák Ferenc józansága és bölcsessége erősíti nemzetünk magyarságtudatát.

Isten adja, hogy így legyen!